בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה מים מגולין מפני שהן ראויין לחתול רשב"ג אומר כל עצמן אסור לשהותן מפני הסכנה: **מתני'** (א)אכופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס מדדין עגלין וסייחין (ב) אשה מדדה את בנה אמר רבי יהודה באימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתיבי גבהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא דהא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא דקא מבטל כלי מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן הוצער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן: התרנגולת שברחה וכו': דוחין אין מדדין לא תנינא להא דת"ר ימדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת תרנגולת מאי טעמא לא אמר אביי משום דמקפיא נפשה תני חדא מדדין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה זברה"ר ואצ"ל בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין בהן שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין אבל דדויי מדדינן (ב) הדר אמרת דוחין אין מדדין לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת אמר אביי חהאי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים: **מתני'** טאין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר יאף חותכין כוכל צרכי מילה עושין בשבת: **גמ'** כיצד מסעדין רב יהודה אמר אוחז את הולד שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק בבשר כדי שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה (ה)כיצד מסעדין לאוחזין את הולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רשב"ג ממרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עביד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט טמאה לא מרחקא ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: נמילדין את האשה וכו': מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן סאם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר ואם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה שמן ביד ואם אינו ספק ביד מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי אמר מר אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר פשיטא עלא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חבירתא ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו': פתיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין סחיטה בשיער רב אשי אמר אפי' תימא יש סחיטה בשיער מביאה לה בכלי דרך שערה צדכמה דאפשר לשנויי משנינן אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני קבין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה צריכה

בשר תפוח. מסריח: לחתול. לא מזיק ליה ארס דנחש שאף הנחשים היא אוכלת: מפני הסכנה. שמא ישתה אדם מהם: **מתני'** כופין סל בפני האפרוחים. אשמעינן דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל בשבת ורבי יצחק משני לה (ו)בפ"ג בצריך למקומו: שברחה. מן הבית: דוחין. בידים: מדדין עגלים. אוחז בצוארו ובצדדין וגורר ומסייעו (ג) ומנענע לו ברגליו: אשה מדדה את בנה. אוחזתו בזרועותיו מאחוריו ומסייעתו והוא מניע רגליו והולך: שנוטל אחת ומניח אחת. שהתינוק מניע את רגליו כשמניח אחת מגביה אחת: אבל גורר אסור. מפני שנושאתו: **גמ'** ואי לא. כגון שהמים עמוקין: והא קמבטל כלי מהיכנו. דמשהניחם תחתיה אין יכול לטלטלן דדומה לסותר בנין (ד) מדרבנן: צער בעלי חיים דאורייתא. שנאמר עזוב תעזוב עמו (ז) ואיכא מאן דדריש טעמא דקרא משום צער בעלי חיים באלו מציאות (ב"מ דף לב:): מדדין לא. שלא יהא אוחז בגפיה ורגליה נוגעין לארץ ומוליכה: דמקפיא נפשה. מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל אבל אווזים כשאוחזין בגפיהן הן מהלכין ברגליהן. ומיהו ברה"ר לא משום שמא יגביה מן הארץ ונמצא נושאן דסתמא כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בהמצניע (לעיל דף צד.) גבי המוציא חיה ועוף בין חיין בין שחוטין חייב. והאשה מדדה את בנה אפילו ברה"ר דאי נמי מגביה ליה חי נושא את עצמו דהכי מוקמינן התם דבאדם מודו רבנן לרבי נתן: מקפיא. כגון אקפו ידייכו דחגיגה (דף טז:): אין עוקרין. רגליה לגמרי מן הארץ דמוקצה היא לטלטלה: דדויי מדדינן. אוחז בשני צדדיה בידו ומדדה והוה טלטול טפי מדחייה שדוחפה מאחריה: סיפא. דקתני דוחין אבל לא מדדין: אתאן לתרנגולת. ורישא בשאר עופות: לכבשינהו לכרעיה בארעא. כדי שיתכפפו ולא יוכל להתחזק עליהן: אי נמי לידלינהו. יגביהנו שלא יהו רגליו נוגעות לארץ: **מתני'** מסעדין. מפרש בגמרא: חכמה. מילדת: אין מילדין את הבהמה ביום טוב. דאיכא טרחא יתירה: אבל מסעדין. אותה בי"ט: ומיילדין אשה בשבת. ואין צריך לומר שמסעדין וכל שכן ביום טוב: וקושרין הטיבור. של ולד שהוא ארוך שאם לא יתקשר ייכלך כשום דבר יצאו מעיו אם יגביהו התינוק: **גמ'** דוחק. בבשר של בהמה לפנים שיהא הולד בולט לחוץ: ונופח לו בחוטמו. שנחיריו סתומין לו בצירין: ונותן דד. של אמו בתוך פיו: מרחמין. מאהבין את ולדה עליה: בול של מלח. מלא אגרוף דכייב לה וזוכרת צער לידה ומרחמת את הולד אם רחקתו: מי שליא. שורין את השליא במים: לא מרחקא. אין דרכה לרחק: מביאה לה שמן. דרך רה"ר: ביד. בכפה ולא בכלי דכמה דאפשר משנינן: בשערה. סכה שערה שמן וכשבאה אצלה מקנחתו ואין כאן חילול שבת כיון שאין דרך הוצאה בכך: פשיטא. דהא פקוח נפש דוחה שבת: תיפוק ליה משום סחיטה. למה לא הביאה לה בכלי שלא תחלל שבת בהוצאה הכא נמי הא קמחללה בסחיטה: אין סחיטה בשיער. שהוא קשה ואין בולע: דרך שערה. כורכת הכלי בראשה בשערה: חיה. יולדת: קבר. בית הרחם:

צריכה

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. תימה לימא מפני שהוא מאכל לכלבים וי"ל דכרבי יהודה אתיא ואינו מסריח כפירוש הקונטרס אלא חזי ליה וכל מידי דחזי ליה לאינש לא מקצה לכלבים אבל מפני שהוא מאכל לחיה מותר לטלטלו דכל ישראל בני מלכים הם ורב חסדא דלא שרי בשר תפוח מהאי טעמא לית ליה כל ישראל בני מלכים:

אין עוקרין בהמה חיה ועוף. לספרים דגרסי רה"ר הך ברייתא פליגא אקמייתא בתרתי דדייקינן הא דדויי מדדינן אפילו ברה"ר ולעיל קתני דווקא בחצר ותו סיפא דמוקמת לתרנגולת דאין מדדין ברה"ר ולעיל קתני דאפי' בחצר לא ולספרים דגרסי אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר אתי שפיר: **קמ"ל** איתובי מיתבא דעתה. אע"ג דבפרק בתרא דיומא (דף פג.) אמר חולה אין מאכילין אותו ביוה"כ אלא ע"פ מומחה והכא (ה) שרי' משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב:

רבא

עין משפט
נר מצוה

כג א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף לט:
כד ב מיי' פ"ח שם הלכה עו סמג שם טוש"ע שם סעיף מא:
כה ג מיי' פכ"ה שם הלכה כו וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שה סעיף יט:
כו ד מיי' פי"ג מהלכות רוצח ושמירת הנפש הלכה יג סמג עשין פ פא ולאוין קסד טוש"ע ח"מ סימן ערב סעיף ט בהגה"ה:
כז ה ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף מ:
כח ז שם סעיף מא:
כט ח [מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יד] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף כ [וברב אלפס חולין פ"ב דף רפח]:
ל ט י מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן שלב סעיף א וסימן תקכג סעיף ג:
לא כ מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:
לב ל מ נ מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' של סעיף א:

◆

מוסף רש"י

והא קא מבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו עושהו מוקצה (לעיל מג.) דשוב לא ישלם משם ודמי לסותר (לקמן קנד:).

◆

רב נסים גאון

צער בעלי חיים דאורייתא. מה שאמר הקב"ה (שמות כג) כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, ואמרו בבבא מציעא בפרק אלו מציאות (דף לב) מצוה מן התורה לפרוק, דקסבר תנא דידן צער בעלי חיים דאורייתא, ורבי יוסי הגלילי סבר צער בעלי חיים דרבנן, וסבר (אביי) [רב יהודה] בכאן כתנא קמא דצער בעלי חיים דאורייתא, ובטול כלי מהיכנו דרבנן, ולפיכך מצאתה לה בפרק כירה (דף מג) דתנן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן, ואמר רב חסדא אין מוקצה לכל ביצה כו', ופירש רב יוסף טעמא בכך ואמר היינו טעמא דרב חסדא דקא מבטל כלי מהיכנו, ודא דרבנן הוא.
סליק פרק מפנין

מסורת הש"ס

א) [לעיל מג.], ב) פ"א ברה"ר, ג) [תוספתא פט"ו], ד) [לעיל מג. וש"נ יעו"ש תוספות ד"ה דמבטל], ה) [ב"מ לב:], ו) [בפ"ע א"ח סימן ש"ל סעיף ו פסק להלכה כרבי יוסי וכן דעת הרמב"ם], ז) לקמן קלג., ח) [תוספ' פט"ו], ט) [לעיל קז: לקמן קמח. כלה לג.], י) פ"א בין אמרה איני צריכה, כ) [נ"ל לעיל בפ"ג מג:], ל) [שמות כג.]

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואשה מדדה: (ב) גמ' והדר אמרת: (ג) רש"י ד"ה מדדין וכו' ומסייעו לילך ומנענע: (ד) ד"ה והא קא מבטל וכו' לסתור כגון מבטל כלי מהיכנו מדרבנן לער בעלי חיים: (ה) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' והכא שרינן משום וכו' היינו לפי שיותר:

◆

גליון הש"ס

גמרא תיפוק ליה משום סחיטה. עיין לקמן דף קמה ע"א תוספות ד"ה כבסים:

◆

רבינו חננאל

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה, וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא, מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניאתא אילין הילכתא אינון דליבא דפליג, ואליבא דב"ה נשנו דתנן ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. כופין את הסל לפני האפרוחים שיעלו וירדו. בהמה שנפלה לאמת המים אם אפשר לה בפרנסה עושין לה פרנסה במקומה, ואם אי אפשר לה בפרנסה מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה. ואף על גב דמבטל כלי מהיכנו, מדרבנן היא וצער ב"ח דאורייתא, ואתיא דאורייתא דחיא דרבנן. תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתיכנס, אבל אין מדדין אותה אפילו בחצר משום דמקפיא נפשה, ואע"פ ששאר בהמה חיה ועוף מדדין בחצר אבל לא ברה"ר, תרנגולת אפילו בחצר לא אלא אסור לדדותה אפילו בחצר. האשה מדדה את בנה ברה"ר וכ"ש בחצר, והא דאמר ר' יהודה אימתי בזמן שנוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור. [היינו] ברה"ר בלבד. שאם נוטל התינוק רגלו אחת ונשען על רגלו האחרת נמצא כמהלך. אבל אם אינו נשען על רגליו אלא כשמדדהו גורר רגליו נמצאת נושאתו ברה"ר ואסור, אבל בחצר מותר לטלטלו ולשאת אותו. והא דאמר אביי מאן דשחיט תרנגולת ליכבשינהו לכרעיה בארעא. אי נמי לידלינהו דילמא מנח להו לטופרייהו בארעא ועקרה להו לסימנים, הילכתא היא. מתני' אין מילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין. כיצד מסעדין, אוחז בולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שיינק כו'. וקיי"ל דמסעדין (ומרחמין)

(ומרחמין) דהיינו. ביו"ט אבל לא בשבת. ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת. אסיקנא שמדלקת לה חבירתה את הנר. ואפילו אם היא סומא מותר להדליק לה נר בשבת דקיי"ל יתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חברתא ועבדא לי. ואם היתה צריכה לשמן מביאה לה שמן. כרב אשי דאמר מביאה לה בכלי דרך שערה, נועצת כלי של שמן בשערה כדי שלא [יהא] הוצאה ביד כדרך המוציאין. ומסקנא כמה דאית לה משנינן, ואם צריכה למאכל מביאין לה.